عەقڵی شیعری

ناوی کتێب: عەقڵی شیعری

نووسینی: خەزعەل ئەلماجدی

وەرگێڕانی: عەبدولوتەڵیب عەبدوڵڵا

بابەت: وتارو گفتوگۆ

مۆنتاژی کۆمپیوتەری: سەیران عەبدولرەحمان

تیراژ: ١٠٠٠ دانە

نرخ: ١٠٠٠ دینار

ژمارەی سپاردن : (٨٠٢)ی ٢٠٠٧

چاپخانەی: دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم

چاپی : یەکەم ساڵی ٢٠٠٧

گوردستان -سلێمانی

www.sardamco.com

خەزعەل ئەلماجدی

عەقڵی شیعری

عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا
وەریگێڕاوەتە سەر کوردی

سلێمانی- ٢٠٠٧

زنجیرە کتێبی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم
کتێبی گیرفانی ژمارە (٨٩)

سەرپەرشتیاری گشتیی زنجیرە
ئازاد بەرزنجی

کە کوێر دەبینێ پێی دەڵێن

شەو باش.

***

کوێر بینایی خۆی لە مانگدا

هەڵگرتووە.

عەلا ئەلروبێعی

ناوەڕۆك

پێشەکی	٩
وتار:	
*شیعری پێڕۆزو شیعری پیس	١٣
*شیعرو ئەفسانە	٥٦
*مەرگی تازەگەریی	٧٢
گفتوگۆ:	
*شیعر جۆرێکە لەئایین...	٩٥
*شیعر یان خۆر هەڵاتییە یان نییە	١١٢
*دۆزینەوەی عەقڵی شیعری...	١٢٥

پێشەکی:

ئەگەر چەمکی سەیرورەت یەکێك بێ لەوچەمکانەی کە چارەسەری دژەکانی بوون و نەبوونی پێ بسپێرن، ئەوە عەقڵی (ئایینی، فەلسەفی، زانستی) نەك هەر چارەسەری تەواوی زانستی و ئەخلاقی و ئیستێتیکی پێ نییە، بەڵکو دەشێ دەقگەلێك بن لەرێگەی پرسیارەوە بتەقنەوە. بەو مانایەش عەقڵی مرۆیی لە پرسیارێکی بێ کۆتایی دایە، پرسیارێکی بەردەوامە پرسیاری دیکەی لێدەکەوێتەوە و ئیشکالیەتی ئاڵۆز دەوروژێنێ ، کە چارەسەریان نییە.

خەزعەل ئەلماجدی لە میانی عەقڵی (ئایینی، فەلسەفی، زانستی) دەڵێت: عەقڵی شیعری، عەقڵی چوارەمە، عەقڵێکی شاراوەیە کە عەقڵی مرۆیی بەر لە هەزاران ساڵ بە دەوریدا خولدەخواتو نەیتوانیووە بە دەستی بهێنێت، ئەو دۆزینەوەی من لە دۆزینەوەی (ئاینیشتاین) دەکات بۆ رەهەندی چوارەمی زەمەن. بەو

عەقڵی شیعری

مانایە عەقڵی شیعری کۆمەڵێك مەسەلەی وڕوژاوی شیعری بە ڕەتکردنەوە و ڕووتکردنەوە و نکۆڵیکردن و پەرتبوون دووبارە بەرجەستە دەکاتەوە، کەواتە دۆزینەوەی عەقڵی شیعری، عەقڵی مرۆیی لە تیۆرە گشتگیرەکان دەرباز دەکات.

خەزعەل ئەلماجدی شاعیرێکە بەشیعر ئاوەدان، دنیا لەتوێی شیعرو شکۆداری دنیا هەر لە تێرایی شیعردا نەبێ، نابینێ. شیعر لای ئەو جیهانو جەوهەری مرۆڤە، شیعر لای ئەو ڕۆحی شارستانیەتو ئایینو هونەرەکانە. خەزعەل ئەلماجدی بۆ زۆر وەك شاعیر وەك شاعیرێکی پەرگیر دەرکەوت، بەڵام ئەو لەو جیهانە شێواوەدا هاوسەنگی خۆی تەنیا لە شیعردا دەبینێتەوە، بەلای ئەو پەرگیریی شیعری پەرگیری جوانیە لە بەرامبەر ناشیرینیو توندو تیژیدا. لە حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو وەك شاعیرێکی یاخی لەنێوەندی عیراقیدا بە دەرکەوت، بە جۆرێکی دیکە ئالای ئەفسانەکانی عیراقی هەڵگرتو جوانیەکانی لە بەرامبەر ئایدیۆلۆژیادا بەرزکردەوە.

کۆمەڵە شیعری یەکەمی لە سالی(١٩٨٠)بە ناوی (یقظمه دلمون)و پاشان لە ساڵی (١٩٨٤) (ناشید اسرافیل)و ئینجا ساڵی (١٩٨٥–١٩٨٩)(خزائیل)ی بلاو کردەوە لە

عەقڵی شیعری

نێوەندەکەدا غەڵبە غەڵبو دەمەتەقێیەکی گەورەی لا کەوتەوە. لە کۆتایی هەشتاکاندا شیعری وێنەیی بلاوکردەوە پاشان (عکازە رامبو)ی بلاوکردەوە، کەکۆی سیرەی خودی خۆی‌و سیرەی دواساتەکانی ژیانی رامبۆی لەخۆگرتبوو، ئەو کارە شیعرییەی بە وروژان‌و هێدمە دێتە وەسف کردن، پاشان (حیە و درج)ی نووسی، کە نابودیەکانی شەرو تراژیدیا مەرگو ئابلوقەدان‌و ریسوایی دەخاتە روو.

لەو چەند وتارو گفتوگۆیەی بەردەستتان ئەلماجدی قسە لە پەیوەندی نێوان شیعرو ئەفسانەو ئایین‌و هەوڵی سەلماندنی عەقڵی شیعری دەدات، وەك چۆن لە هەردوو بەرگی کتێبی عەقڵی شیعری کە کۆمەڵێك وتاری کۆکراوەی نووسەر درێژەی ئەو سەلماندە بەرچاو دەکەوێت، هیوادارم ئەو نامیلکەیە بێتە شوێنی بەدواداچوون‌و دەمەتەقێی زێتر لە بارەی عەقڵی شیعری ئەگەر بشێ ئەو دەستەواژەیە ئەوەندەی وزە پێ بێت کە نەبێتە هۆی لەکەدارکردنی شیعرییەت.

هەولێر

٢٠٠٧/٦/٧

شیعری پیرۆزو شیعری پیس

١–پیرۆزی ئایینیو پیرۆزی دنیایی

بەگشتی فیکرەی ئایین لەسەر بنەڕەتی جەوهەری پیرۆزی وەستاوە، هەروەها هەموو سیستەمە ئایینیو پێکهاتەکانی (بیرباوەڕ، ئەفسانە، تەقس) بەدەوری ئەو فیکرەیە خولدەخۆن، جەوهەری پیرۆزیش ئەو وزەو بارگەو هێزە سێنترالیەیە کە هاوئاهەنگی خۆی لەگەڵ ماددەو راکێشانی ماددە بەرەو خۆی رایی دەکات. ئایینەکانی چەرخی بەردین خودی ئەو جەوهەرەییان بەو هێزە بەربڵاوە (الساریە) داناوە کە دیاری ناکرێو تەعبیر لە پیرۆزی گەردوونیو وزەی گەردوونی دەکات، لەگەڵ ئەوەشدا (واتە ئەگەرچی دیاری ناکرێ) لەهەندێ دیاردەی گەورەی هاوسەنگبوونی گەردوونو هێزی ئەستێرەکانو رێگاکانی کاکێشاندا هاوئاهەنگبوونیان دەردەکەوێت، لەگەڵ ئەوەش ئەو هێزە شێوەی شێواوی ئەنترۆپی هەیەو تەعبیر

لەگواستنەوەی سیستەمێکی دیاریکراو بۆ سیستەمێکی دیکە دەکاتو بارگرانی سیستەمی کۆنی لێدەتەکێنێو لەشێوەی لافاوو گەردەلوولو بوومەلەرزەو بورکان لەسەر زەوی بەرجەستەیان دەکاتەوە. ئەگەرچی مرۆڤ لەبەرامبەر ئەو هێزە چاو کراوە بووە، بەڵام بە شێوەیەکی زانستی نەیتوانیووە راڤەیان بکات، بۆیە هەمیشە لێیترساوەو بۆی هاتۆتە سەرچۆکو لە ژێر کۆمەڵێك ناوی جۆراو جۆر کرنووشی بۆ بردووە، بۆ نموونە هێزی ناوبراو لای هەندێ لەنەتەوە سەرەتاییەکان بە (مانا)و لای سۆمەرییەکان بە (سارە) ناوبراوە.

لەو کاتەدا مرۆڤ کۆمەڵێك ناوی لە جەوهەری پیرۆزی ئایین نابوو، بەڵام هەموو ئەو ناوانە دواجار ئاماژەیان بەیەك شت دەکرد ئەویش (خوا/هێز) بوو جەوهەری گەردوونی لەخۆگرتبوو، راستە مرۆڤ ئەو هێزەی لە تاکە داڕشتنێکدا ناس نەکردەوەو بەچەندان شێوەی جۆراو جۆر بەرجەستەی کردووە، لە سیحرەوە بەرەو رۆحو بەرەو خواوەندو دواجار بەرەو خوا گۆڕانی بەسەر هێناوە، هەروەها ئەو تەگەرانەی کە پێشیان لە بەرەوپێشچوونی

رۆحی مرۆڤ گرتووە لەیەککاتدا لە قۆناغی جیا جیا دەستیان خستۆتە ناو ئەو پیرۆزییەوە.

لەبەرامبەر ئەو دنیا ئایینیە پیرۆزەدا کە لای مرۆڤ تەعبیر لەبەئاگابوون، یان روونبینی وزەی گەردوون دەکات، جیهانێکی دیکە هەیە کە دنیاییەو پیس‌و گلاوە لەگەڵ ماددەدا یەکدەگرێتەوە.

بەمجۆرە ئەو دوو دنیا جیاوازە بە شێوەیەکی تووند بەدژی یەکتر دەوەستن، یەکەمیان دنیای پیرۆزی کە ئایین هەوڵی کەشفکردنی دەدات‌و نوێنەرایەتی خۆی پێدەکات، دووەمیان دنیاییەو پیس‌و گلاوەو دنیا دەیەوێت کەشفی بکات‌و نوێنەرایەتی خۆی پێببکات. ململانێی ئەو دوو هێزە چ لەکۆن چ لەئێستادا جێگای دەمەتەقێ‌و بەیەکدادانی تووند بووە.

هەڵبەتە پیرۆزی بەهێزو وزەو پڕبوونی گەردوون‌و چالاکییەکانەوە هاوسەنگی خۆی راگرتووە، لەبەرامبەر ئەوەشدا پیسی بەچۆڵی‌و بۆشایی‌و ماددەی هیچ‌و پووچ‌و لەناوچووو ساختە ئەو هاوسەنگییەی راگرتووە، ئەگەرچی لێرەدا ئێمە نیازمان نییە ئایین لەدنیا جیا بکەینەوە چونکە ئایین‌و دنیا بەیەکداچوونە، بەڵام لەپێناو لێکۆڵینەوەی

تیۆری‌و رۆشنایی خستنە سەر بزوێنەرە ئایینی‌و دنیاییەکە هەوڵدەدەین جارێك بەیەکەوەیان بلکێنین‌و جارێکی دیکە لەیەکیان جیابکەینەوە، هەروەها لەوێوە دەمانەوێ هەر یەکە بەپێی بزوێنەرو هێزو وزەی ناوەوەیان سەیریان بکەین.

زانیمان جەوهەری ئایین خۆی لە پیرۆزیدا هەڵدەگرێتەوە، جەوهەری دنیایی لەپیسیدا، ئێمە لێرەدا هەوڵدەدەین لەکرۆکی جەوهەری ئەو پیسە بکۆڵینەوە کە خۆی لەسێکس حەشارداوە، واتە سێکس دەبێتە جەوهەری پیسی‌و جەوهەری دنیایی، وەك چۆن هێزو وزەی بەربڵاو بەجەوهەری پیرۆزی دێتە ژماردن.

بەمجۆرە لەو بەرامبەریەکبوونە گرنگەدا دەگەینە هێزی بەربڵاوو هێزی ئیرۆسی، پیرۆزی‌و پیسی، رۆحی‌و سێکسی، خواوەندی‌و بەشەری، ئایینی‌و دنیایی.....هتد. ئەو دوو لایەنە بەرامبەرە بەرەو بەرامبەر یەکبوونەوەی هاوشێوە دەبنەوە.

شوێنی پیرۆزو پەرستگا، ستوونی پیرۆزو وزەی دنیایی شوێنگەلی دەسپێکردنی گەردوونین‌و (نشکونی –نشوو الکونی)، بارگاوین بەپیرۆزی‌و دەکەونە سێنترالەوە

لەبەرامبەر شۆڕشگەلی گەردوونی تەقلیدی وەک ماڵ، گۆڕەپانو شەقامەکان کە شۆڕشگەلی دنیایینو دەوروبەری مرۆڤ دەگرنەوە.

هەروەها زەمان دابەشی زەمانی (نشکونی) پێرۆزو ئەفسانەئامێز دەبێ کە رووداوی گەورەی تیا هاتۆتە بەرهەم، لەبەرامبەر زەمەنی مێژووی تەقلیدی کە لەنێو رووداوی دنیای ئاسایی‌دا پێگەییووە، زەمەنی ئەفسانەئامێز لەمیانی تقوسی جەژنەکانی ساڵانەدا کە تەعبیر لە بە بیرهێنانەوە دەکات (واتە تقوسی جەژنەکان تەعبیر لەبیرهێنانەوەی زەمەنی ئەفسانەیی دەکات) هەروەها دووبارەبوونەوە دەگەیەنێتو تەعبیر لە دووبارە چڕکردنەوە دەکات لەنێو زەمەنە تەقلیدییەکەدا، بەمجۆرەش رەمزە ئاسمانییەکان لە بەرامبەر رەمزەکانی زەوی دەوەستێ، وەک چۆن دەقی پیرۆز (کتێبی پیرۆز) دەکەوێتە بەرامبەری کتێبەکانی زەوی، هەروەها پێغەمبەریش زیاد لە هەموو مرۆڤێکی دیکە هەڵگری پیرۆزییە.

هەر لە چەرخی بەردینی کۆنەوە پیرۆزی وەک شتێکی نادیارو سەرسوڕهێنەر مرۆڤی بەرەو دنیای دیکە پەلکێش کردووەو وایلێکردووە کە واهەست بکات لەو گەردوونەدا بە

تەنیا ناژی بەڵکو پەیوەستە بەجەوهەری گەردوونەوەو دەبێ بەخێرابییەوە بۆی بگەڕێتەوەو لەدوای مردندا لەگەڵیدا یەکبگرێتەوە. وەك گوتمان ئەو کاتە مرۆڤ ناوی جۆراو جۆری بەسەر جەوهەری پیرۆزییدا بڕیبوو، بەڵام هەموو ناوەکان ئاماژەیان بەیەك شت دەکرد ئەویش (خوا/هێز) بوو، تەعبیری لەجەوهەری گەردوون دەکرد، بەڵام یەکەم مامەڵەکردنی جیدی لەگەڵ ئەو پیرۆزییەدا هەر تەنها لەرێگەی سیحرەوە بووە (کە بە یەکەم کۆسپی ئایین دەژمێردرێ) سیحریش یان حەقیقییەوو وزەیەکی سایکۆلۆژی تەجاوزکەر لای پەرستیار دەگەیەنێو کار لە هەندێ یاسا لە یاساکانی هێزی بەربڵاو دەکات، یان وەهمیو شێوەئامێزە دەیەوێ لە رێگەی دەروونییەوە بەسەر یاساکانو هێزی ناوبراودا کاریگەر بێت.

بەمجۆرە سیحر یەکەمین شێوەگەلی پەیوەندی نێوان مرۆڤو پیرۆزی لەخۆ دەگرێ، یەکەمین رێچکەی پەیوەندی نێوان مرۆڤو پیرۆزییە، خودی ئەو رێچکەیە هەڵگری لایەنە پۆزەتیفەکەیە (بەسیحر ناوی دەبرێ) بەڵام رێچکە نێگەتیفەکەی نێوان پیرۆزیو مرۆڤ بە (فاڵگرتنەوە ناو دەبرێ).

عەقڵی شیعری

هەڵبەتە لەبۆچوونی ئێمەدا هەردووکیان شێوەیەکن لەشێوەکانی شیعر، هەروەها شیعر بەوێنە کردارییەکەیەوە پڕۆسیسەکردن دەگەیەنێو بەرستەو وشە ممارەسە دەکرێ، لە قۆناغی دیکەشدا لەدوای سیحرەوە دێو پاشان رۆحی دەکەوێتەوەو ئینجا خواوەندیو دواجار قۆناغی یەکتایی.

بەمجۆرە مێژووی دنیایی لەباری رۆحییەوە، یان مێژووی رۆحەوە دابەشی چوار قۆناغ دەبێ، هەر یەك لەو قۆناغانەش لەرووی دیدو بۆچوونیان بۆ پیسیو پیرۆزی جیاوازن ، لەمیانی ئەو جیاوازییەشەوە دوو جۆر لەشیعر دەردەکەوێت یەکەمیان شیعری ئایینییەو دووەمیان دنیایی، بڕوانە ئەو هێلکارییەی خوارەوە

عەقڵی شیعری

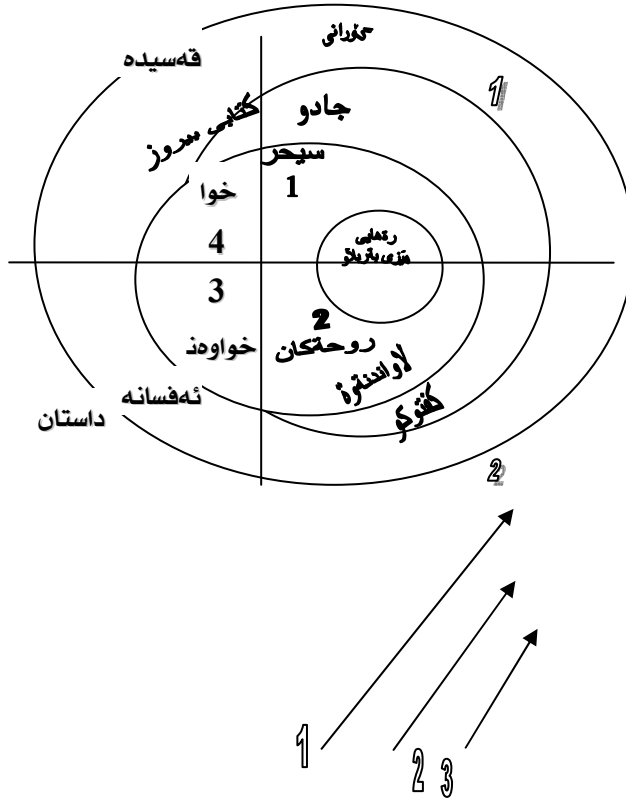
قەسیدە
گۆرانی
1
جادو
کڵاوی سروز
سیحر
خوا
1
4
3
2
خواوەند
ڕۆحەکان
ئەفسانە
داستان
2
1
2 3

عەقڵی شیعری

((ئەو هێلکارییە مێژووی جۆرەکانی شیعری ئایینیو شیعری دنیایی ڕوونەدەکاتەوە))

بازنەی یەکەم بازنەی جۆرئامێزەو قۆناغی پەرستن نیشان دەدات.

بازنەی دووەم شیعری ئایینی نیشان دەدات.

بازنەی سێیەم شیعری دنیایی نیشان دەدات.

ئەو هێلکارییەی سەرەوە مێژووی چوارینەی پێشکەوتنی پیرۆزییمان پێرادەگەیەنێ، کە لەسیحرەوە بەرەو ڕۆح و پاشان بەرەو خواوەندو ئینجا خودا دەبێتەوە، هەڵبەتە خودی ئەو گۆڕانکارییەو شێوەی تەعبیرکردن لەو گۆڕانکارییە شیعری بەدواوەیە، ئینجا دووانەی شیعری دەردەکەوێت کە دوای پێشکەوتنی پیرۆزی دەکەوێت، ئەو دووانەش بەپێی پێشکەوتنی ڕۆح و چۆنێتی هەستپێکردنی ڕەها گۆڕانی بەسەردادێت.

هەروەها پێشکەوتنی ئایینی بەمجۆرەی خوارەوەیە: جادو، لاوانەوە، ئەفسانە، دەق یان کتێبی پیرۆز، پێشکەوتنی دنیاییش لە بەرامبەر ئەودا بەمجۆرە دەکەوێتەوە گۆرانی، گفتوگۆ، دارستان، قەسیدە.

لە بڕگەکانی دوای قۆناغەکانو دووانەی شیعری ئایینیو دنیایی دەخەینە بەر گفتوگۆو هەوڵدەدەین نهێنی ئەو یەکانگیربوونەو پەیوەندییان بەیەکەوە بکەینەوە.

٢- قۆناغی سیحر

کەواتە سیحر ناوکی یەکەم ئایین بووە، لە دووتوێی ئەو ناوکەش بارگەی پیرۆزی گەردوونیو بەشەری کۆبۆتەوە، بۆیە ساحیر لە جێی ئەو پەیوەستکارە تاکە سەیر دەکرێ کە بە هێزی گەردوونیەوە بەندەو توانای ئەوەی هەیە وەک چۆن خۆی دەیەوێ مامەڵەی لەگەڵ بکات جا چ بە تەحەکوم کردن (لەرێگەی سیحرەوە) بێ یان بەپێشبینی کردن بەوەی کە رووەدات (لەرێگەی چاوبەستکردن).

قۆناغی سیحر لەسەردەمی بەردینی کۆنو ناوەڕاستدا دەستی پێکردووەو لەدوو شێواز (فیتشەو تەوتەم) پێکهاتووە. فیتشە ئەو هێزە بەربڵاوەیە کە لەسەر شێوەی تیشکۆ خۆی دەنوێنێئەو تیشکۆیەش (فیتشەیە-fetich) یان ئەو شتەی کە دەپەرستێت وەک بەرد یان درەخت یان ئێسقان بارگە پیرۆزەکەش لەتاکە شتێکدا کۆدەبێتەوە

ناوێکی بەسەردا دەبڕێ، بەمجۆرە هێزی بەربڵاو دیاری ناکرێ بەڵکو لەپشت ئەو شتە شاراوەیە خۆی مەڵاسداوە.

بەڵام تەوتەمیەت وێنەی (بێگیان، گیانلەبەر، رووەك، رەمز) بەو پیرۆزییە دەبەخشێو بەشێوەیەکی تایبەتی لە بوونەوەری زیندووو گیانلەبەران چڕ دەبێتەوە، وای دەنوێنێ کە بڕوادارانی سەر بەو تەوتەمە نەوەیان لەو تەوتەمەوە لێکەوتۆتەوە، کەواتە پیرۆزی لە تیشکۆی بەشتبوونی بێگیانەوە دەگوازرێتەوە بۆ تیشکۆیەکی زیندوو، هەروەها گیانلەبەران بەشێوەیەکی تایبەت ئەو پیرۆزییە بەرجەستە دەکەن.

لە ئاستی کردەییدا سیحر چ فیتشی بێت چ تەوتەمی لەقسەکردن خۆی لەسەر ئاستی زماندا بەرجەستە دەکات هەروەها لە قسەکردنێکی کورتکراوە کە لە شێوەی (جادو)دایە دەخوێندرێتەوە ساحیریش لە دووتوێی جادودا تەعبیر لە دەقە سیحرییەکەی خۆی دەکاتو رەنگە بەپێی کارفرماکەشی ئەو جادوە ناوی دیکە لەخۆ بگرێت وەك چاوەزار کە هێزە حەشاردراوەکەی (لەقۆناغی پەیوەستبوونی رۆح بەشەیتانەوە بەرجەستەیە) یان

نووشتە کە هەوڵدەدا کەسەکان بەشوورەیەك بپارێزێ یان پەردەیەك کە هەمان کارو هیدیکەش لەخۆ دەگرێ.

ئەگەر جادو لە سەدەکانی پێش مێژوو بە کۆمەڵێك وێنەو هێلکاریو ئاماژەگەلێك تەعبیری لەخۆی کردبێ کەواتە کۆنترو لەپێشتریان وێنەی سەر بەردو نێو ئەشکەوتەکانە کە لەو کۆمەڵە فیتشە یان تەوتەمە دەدات بۆ ئەوەی راوکردنو زاڵبوونی خۆی بەسەریاندا رابگەیەنێ... بەڵام زیاریی مێژوویی جادوگەلێکی نووسراوی لەسەر ئێسقانو قوماشو بەردو پێستو دار دۆزیوەتەوە... پاشان بەوشە لەسەر کاغەز دۆزراوەتەوە کە وشەکان لە بەفریاو هاوارکردن دەچێو تەعبیر لەهەوڵی بەدوور خستنی شەڕو ئازار دەکات یان تەعبیر لە بەپلەبوونی هێزی خێر دەکات کەدەبێتە پەرژینو لە رێگەی نووشتەوە پارێزگاری لە کەسەکان دەکات، لەراستیدا هەموو ئەو هەوڵانە بەرەو ناباومان دەباتو وامان لێدەکات کە دووچاری سەرسوورمان بین چونکە دەمانخاتە دووتوێی خەیاڵو خوازەی سەیر، لێرەوە شیعری سیحری دەسپێدەکات کە (جادو) لە باشترین شێوە بەرجەستەی کردووە.

هەڵەی شیعری

لەبەرامبەر ئەوەدا زیانی دنیایی کە لەدەرەوەی سیحردایە بە سێکس خۆی حەشار داوە کە بەر لە دروستبوونی خێزانو کەشفکردنی سەردەمی کشتوکاڵی سەرەتایی بووە، سێکس بنەڕەتی ژیانو زۆربوونو گەشانەوە بووە بەڵام ئایین (لەسەرەتاوە پاشان لەبەرەوپێشچوونی) لە زۆربەی کاتدا وەک دژو دوژمن سەیری سێکسی کردووە. بۆیە بەئەنقەست لە چینەکانی تابو حەرام دایدەناو هەوڵی شاردنەوەی دەدا، پاشان هەندێ سنووری شەرعی بۆ دانا، بەڵام سێکس لەهەموو قۆناغەکاندا بێ راوەدوونان نەبووە. سێکس لێرەو لەوێ لە خانەی ژیاندا وەک کانی هەڵدەقوڵێ، بەڵام ئایین دەیشارێتەوە، یان هەوڵی شاردنەوەی دەدا.

باشترین نموونەی هێزی ئیرۆسی لە سێکسو خۆشەویستی لەسەر ئاستی هونەری (گۆرانییە) هەروەها گۆرانی تەنها تەعبیر لە ئیرۆسی سێکسی ناکات، بەڵکو تەعبیر لە ئیرۆسییەتی تەواوی ژیان دەکات، شیعری ئیرۆسیی بە پێی بەرەوپێشچوونی ژیانی رۆحی بەرەوپێشچووەو کۆمەڵێک شێوەی جۆراو جۆری هەڵگرتووە.

عەقڵی شیعری

گۆرانی یەکەمین شێوەی شیعری دنیایی بووەو لەڕۆربەی کاتدا مۆسیقاو سەمای لەگەڵدابووە، لە دەمی شوانکارەو راوکەران‌و پاشان لە سەردەمی بەردینی‌و پێش مێژوو جووتیاران هاتۆتەدەر... رەنگە ئەوە تاکە ڕێگەی تەعبیرکردن لە دڵخۆشی‌و دڵتەنگی بووبێ، چونکە جگە لەدەنگ پێویستی بە هیچ شتێکی دیکە نییە پاشان پڕە لە ریتم.... ئەو گۆرانیانەش ساکار بوونە بەڵام خەیاڵیان تیا هەڵبەستراو نەبووە هەروەها بەڕۆرەملێ بۆ خوازە پەناگە نەبوونە، بەڵکو بەپێی قەوارەی زمان‌و پەیوەندییەکانی زمانی ئەو کات دەستەواژەکانی سنووردار بووە هەوڵیداوە تەعبیر لەوە بکات کە تەعبیری لێناکرێت.

لەراستیدا راوکردنی گیانلەبەران یان ڕەو یان کرداری تۆوچنین یان دروێنە یان زەواج هەموو ئەوانە بەگۆرانی‌و سروود رازاونەتەوە کە هەڵگری جەوهەری ئیرۆسی بووە، هەروەها بەپیتی ئیرۆسییەتێکی هەمیشەیی بووە.

گۆرانی لە وێژدانەوە هەڵقوڵاوە هەروەها گۆرانبێژ مەنەلۆگێکی خستۆتەروو کە لەبەرامبەر گەردوون بەخۆشی یان غەم سیخناخ بووە، گۆرانبێژ نەیویستووە دەمەتەقێ لەگەڵ ئەویدی بکات، بەڵکو گۆرانی بۆخۆی مەسەلەیەکی

ویژدانی راستەخۆ بووە دروستکردنی تیا رەچاو نەکراوە. بەمجۆرە دەبینین کە سەردەمی سیحر دوو شێوازی شیعری بەرجەستە کردووە یەکەمیان ئایینی سیحری بووە کە (تەلیسم)ە، دووەمیان دنیایی ئیرۆسی بووە کە (گۆرانی)یە، بێگومان تێکەڵبوونی نێوانیان تەنها رووەکی یان لە سەر ئاستی ئەدەبی بووە. بەڵام لە ناوەوە یان لەسەر ئاستی رۆحی هەر یەك لەوانە لە جەوهەری جیاوازەوە هەڵقوڵاون.

هەوڵی ئەمرۆی ئێمە بۆ گەڕانەوەی جادو (چاوەزارو نووشتەو تەلیسم...هتد) هەروەها گۆرانی لە شیعری نوێدا نوێنەرایەتی نزیکبوونەوەی سەردەمی سیحری کۆنو نوێ دەکات، هەوڵدەدا لێیبخواتەوە هەروەها لە رێگەی قسە لەبارەکردنو لەهەمانکاتدا لەرێگەی دواندنی رەوانبێژییە ساکارو کاریگەرەکەیەوە لە گەنجینە شاراوەکەیو لەمانا ساکارو قوولّەکەی بخواتەوە، ئەو هەوڵەش وامانلێدەکات بە ناوەڕۆکی نوێوە لەو مەسەلەیە دەربچین.

هەروەها دەبینین کە تەلیسمو گۆرانی هەتا ئێستا بە توانایەك لە تواناکان لە شیعرەکانماندا دەبینرێو توێژی ژێرەوەی سەردەمەکانی بڕیووەو بە خاکی شیعری

مرۆڤایەتیدا گوزەری کردووە هەتا ئێستا لێرەو لەوێ لای نەتەوە سەرەتاییەکان یان لای گەلە پێشکەوتووەکان دەبینرێو بە هەمان توانا لە گۆرانی هاوچەرخو لە کرداری لاربوونەوە بەلای بەختو هێزدا پەنگیخواردۆتەوە.

٣- قۆناغی رۆحەکان: لاوانەوەو گفتوگۆکردن

قۆناغی دووەم لە بەرەوپێشچوونی ئایینیدا لەگەڵ رۆحەکان بەدەرکەوت کاتێك کە مرۆڤ دەستیکرد بەبیرکردنەوە لەو هێزە بەربڵاوە نەك لەشێوەی شتەکان یان گیانلەبەر بەڵکو لەشێوەی رۆحە مەلاسدراوەکان، لێرەدا یەکەمین تەگەرەی میتافیزیکا بەشێوە سادەکەی دەستپێکرد.

فیتشە هێزی بەربڵاوی گەردوون کە شتو تەوتەمییەت دیاریدەکات، دەیکاتە شتێکی زیندوو، بەڵام رۆحەکان وادەکەن کە رۆح دووربێ، بەمجۆرە دنیای رۆحی لە دەرەوەی مرۆڤەوە دروست دەبێو لە بوونەوەری رۆحی پێکهاتووە کە هەندێکیان هەتا ئێستاش لە دنیای سیحری نقوومن.

وێناکردنو ئەو هێزە رۆحییەی کە بەگەردوونو مرۆڤ و شتەکاندا گوزەر دەکات هەروەها ناونانیان بەکۆتا گەیشتووە، لەنێوان ئەو کۆمەڵانەی کە لە میلانیزیاو بۆلدنیزیاو فلیپین دادەنیشن نیشانەی (کوردنجتن)و زاراوەی (مانا– mana) بەبەربڵاوی دەبینرێ، پێیانوایە ئەوەی کە (مانا) یان بە (مانیتۆ) ناودەبرێ هێزێکی خارق‌و تەجاوزکەری نادیارە لە شتەکاندا دەروێت، ئەوەی کە سەیر دەکەوێتەوە ئەوەیە کە (رۆمان)ەکانیش بەر لە هەزارەی یەکەمی (پ ك) ناوی (مانا)یان لە رۆحەکان ناوە. هەروەها دەقە ئایینییەکان لە جادوەوە بەرەو دەقگەلێك هەنگاویان ناوە کە بانگ لە رۆحەکان یان بوونەوەرە رۆحییەکان دەکەنو پاڕانەوەو هوشیاریو چاوەزارو گرتنەخۆو نوشتەش ئاراستەی ئەو رۆحانە کراونەتەوە.

بەڵام وەك دەبینین شێوەی شیعری نوێو گونجاو بۆ ئەو رۆحانە شێوەی (لاواندنەوە–hymen)یە، خۆی لە ناوەڕۆك‌و فۆرمی سیحری رزگار کردووەو شێوەی پارانەوەی رۆحی لەنێوان خۆی مرۆڤدا لەخۆ گرتووە.

لاواندنەوە شیعری ئایینی رۆحییە، زمانی تکاکردنو نزاو نزیکبوونەوە لەو رۆحانە یان ئەوانی دیکە لەخۆدەگرێ،

عەقڵی شیعری

هەتا ئەمڕۆش لاواندنەوە ئایینییەکان شێوەیەکە لەشێوەکانی شیعری ئایینی بەڵام ئێستا کۆمەڵێك ناوەڕۆکی دیکەی لەخۆ گرتووە وەك چۆن جادو لە گواستنەوەی بۆ چاخی دوایی هەمان دەرئەنجام دەدا بەدەستەوە. لەراستیدا ئێمە ناتوانین ئێستا بەشێوەیەکی ورد ڕێسای هونەری شێوازی (لاواندنەوە)ی کۆن بەرجەستە بکەین، چونکە لەناوچووە یان دووبارە لەم دواییە فۆرمەلەکراوەتەوە، لەگەڵ ئەوەش درك بەوە دەکەین کە لاواندنەوە بۆخۆی داوای یارمەتیو پارێزگاری دەکاتو مرۆڤ یان شاعیر لەتەواوی ژیانی خۆیدا بەکاری دەهێنێ، ئەوەش بۆ نموونە لە ڕۆژگاری سەرەتا لە ئایینی ڕۆمانی بینراوە کە لەدووتوێی خۆیدا کۆمەڵێك ناوی لە ڕۆحەکان (مانات) ناوە، (مالیبۆس، لارفا) تایبەتە بە مردووە هەڵبژێردراوو شەڕفرۆشەکان، هەروەها تایبەت بە ژیانی نێومالّ (بینات)ە، هەروەها ڕۆحە گشتییەکان (لارات)و ئەو ڕۆحانەی بۆ هەموانەو تایبەتیشەو دەسەلاّتی بەسەر وردەکاری ژیانو ڕەفتاردا هەیە (جن)ە، بێگومان هەر یەك لەو ڕۆحانە لاواندنەوەی تایبەت بەخۆی هەیە هەروەك

پەیکەرو شێوەی خۆشیان هەیە... هەرچۆنێ بێت ئەو رۆحانە خواوەند نین بەڵکو هێزێکی رۆحین.

لە کەلەپوری عیراقی کۆنو سامی بەشێوەیەکی گشتی ئەو کۆمەڵە رۆحەی کە بەئاشکرا دیارە (لیلیس)ە کە نوێنەرایەتی شەیتانی شەو دەکات، رۆحێکی مێینەی فریودەرە پیاو بەرەو خۆی رادەکێشێو وایان لێدەکات کە لەشەودا ژنەکانی خۆیان لە ماڵ جێبهێڵن بەدوای ئەودا بچن، (لیلیس) وای لێهاتووە کە بتوانین بە (دەنگی ناوەوە) ناوزەدی بکەین، کەسێتی دڵبەری ئاگراوی کە بە تایبەتی ژیانی پیاوی خێزاندار بەبا دەدات، لەمەودوا بەرۆحێکی ئاگری ناودەبرێت.

بەڵام دەقە دنیاییەکان کە بەرامبەر لاواندنەوە دەکەونەوە نوێنەرایەتی دیالۆگ دەکەن، دیالۆگەکانیش بە هۆی دوو هێزی بەرامبەر بەیەك دروست دەبن، ئەو دوو هێزەش رۆحی پەرستراوو مرۆڤ دەگرێتەوە، دیالۆگ لە نێوان ئەو دووەدا چەسپاوە، پاشان دیالۆگ کەوتۆتە نێوان دوو کەسەوە، یان کەسێكو بێگیانێکەوە، یان گیانلەبەرو رووەکەوە، بۆ نموونە لە سەردەمی سۆمەرییەکاندا دیالۆگە شانازی بەخۆەکەرەکان (ئەدمندوکا) دەرکەوتووە کە

تەعبیر لە بەرانبەرکێی (دارخورماو داری ئەسیل)و (هاوین‌و زستان)و (شوان‌و جوتیار).....هتد دەکات.

ئەگەر گۆرانی لەسەردەمی سیحر لە مەنەڵۆگی وێژدانی پێکهاتبێ، ئەوە گۆرانی لەسەردەمی رۆحەکان دیالۆگنامێز بووەو شێوەی بنەڕەتی دراماى لەخۆ گرتووە، کە لە دوایدا بەشێوەی دیکە گەشەی کردووەو شێوەی شانۆی وەرگرتووە.

بەمجۆرە شیعری دیالۆگ (دراماتامێز) شیعری ئەو قۆناغە بووە، کە شان بەشانی لاواندنەوەی ئایینی دەکەوێتەوە، لاواندنەوەی ئایینی دیالۆگکردنە لەگەڵ رۆحەکان‌و تەعبیر لە ئاوازی رۆحەکان دەکات، هەروەها لە شیعری تازەدا هەوڵدراوە لاواندنەوەو دیالۆگ لە دووتوێی ئاگایی پێشوودا بگەڕێندرێتەوە بۆ ئەوەی لەرێگەی نووسینی شیعری تازەدا دەرگا لە شێوازگەلێك بکرێتەوە.

٤–قۆناغی خواوەند: ئەفسانەو داستان.

رۆحەکان ئاسانکارییەك بوون بۆ هەنگاونان بەرەو سەردەمی خواوەند، هەر لەوێشەوە فیکرەی رۆحەکان بەرەو فیکرەی خواوەندی گەشەیان کردووە، ئەو رۆحانەش

عەقڵی شیعری

بەشێوەی مرۆیی بەرجەستە دەکرێنو خواوەندیش وەک عەقڵو هێزو دەسەلآت بەشێوەیەکی بەربلآو خۆی دەخاتەروو، گرنگی خواوەند لە نەمریدایە، بەڵام مرۆڤ سەرەڕای زیاد بوونو زاوزێکردنی کەچی لەناودەچێ.

ئەو رادە نوێیەی کە پێشکەوتنی ئایینی بەنێویدا گوزەری کردووە، خاڵی دەرچوونی ئایینە پۆزەتیفیزمە ناسراوو نەناسراوەکان بووە، ئەوەش لەگەڵ چاخی بەردینی نوێ (نیولیت) کە تیایدا کشتوکاڵ کەشفکرا دەرکەوت، بۆیە یەکەمین خواوەندو کۆنترین خواوەند (ئادەم) بوو، شوانی بەپیتی خاکو پاشان شوانی تەواوی گەردوون بووە، ئینجا خواوەندی باوک پاشان خواوەندی کوڕ دەرکەوتووە، هەروەها بەر لە چاخەکانی مێژوو یەکەم بانسۆنی خێزانی بۆ خواوەند پێکهاتووە.. بۆیە هەر دەبێ ئەدەبێکی چیرۆکئامێز بەرجەستە بێ تاکو چیرۆکی بەرجەستەبوونی ئەو خواوەندەمان بۆ بگێڕێتەوە، هەروەها ئەو ئەدەبەی کە شیعری گێڕاوەتەوە بەدیاریکراوی ئەفسانە بووە.

ئەفسانە شیعرێکی چیرۆکئامێزە لەبارەی خواوەندێکی دیاریکراو، یان کۆمەڵێك خواوەندەوە، کەواتە ئەفسانە

عەقڵی شیعری

لەرێگەی شیعرەوە چیرۆکێك دەگێڕێتەوە، چیرۆکێك کە بەشێوەیەکی رێژەی چەسپاوو پیرۆزەو بەسیستەمی ئایینی دیاریکراوەوە بەندەو لەنێوان نەوەکانیشدا دەگوازرێتەوە، ئاماژە بە زەمەنێکی دیاریکراو ناکات، بەڵکو بە هۆی رووداوێك کە رووبداوە ئاماژە بە حەقیقەتێکی ئەزەڵی دەکات، هەروەها بەردەوامیش کۆمەڵێك بابەتی بەربڵاوی گەورەی لەخۆدا هەڵگرتووە کە تەوەرەکەی بە دەوری خواوەندەوە دەخولێتەوە، هیچ دانەرێکی نییە، بەڵکو بەرهەمی خەیاڵی دەستەجەمعییە.

بەمجۆرە ئەفسانە لەگەڵ بیرو باوەڕو تقوس بە یەکێك لە گرنگترین پێکهاتە بنەڕەتییەکانی ئایین دەژمێردرێت، وەك چۆن دەبێتە ماددەی شیعری ئاییندو تەعبیر لە قۆناغەکەی خۆی دەکات، کە بە قۆناغی ئاییند پۆزەتیفیزمەکان دێتە ژماردن، ئەو قۆناغە تەواوی رۆژگاری ژیاری کۆنی لەخۆ گرتووە.

ئەفسانە بە پێوانە لەگەڵ جادو لاواندنەوە قەڵەمبازێکی نەوعییەو لەناوەوەی خۆیدا زانستی سەرەتاییو فەلسەفەی سەرەتایی هەڵگرتووە، هەر لەرێگەی ئەو سەرەتایانەشەوە مرۆڤ لە گەردوونو ماناکانیو ئامانجەکانیو ئەو دیوو

گەردوون رادەمێنێ، هەر لەوێشەوە پانتایی ئەدەب بەرفراوان دەبێتو هەموو جۆرەکانی گێڕانەوەو شیعر لەخۆ دەگرێت.

هەروەها بە شێوەیەکی گشتیو پارچە پارچە بە دەوری خەیاڵو خواستنو خوازە خولدەخوات، بەمجۆرە لە ئەفسانەدا بنەڕەتەکانی (زانست، فەلسەفە، ئەدەب، ئایین) بە شێوە سەرەتاییەکەی کە زۆر لە خەڵك نزیکە کۆدەبێتەوە، دەبێتە لاپەرەیەك لە لاپەرەکانی عەقڵی بەرایی مرۆڤ ، ئەو عەقڵەی کە دیدو منداڵێتیو یەکەم ئارەزووەکانی خۆی بۆ ڕاڤەکردنو لێکدانەوەی دەوروبەر دەشارێتەوە.

شێوازی ئەفسانەی شیعری لە دوو ڕووکاری بنەڕەتی ئەفسانە ئەدەبییەکاندا دەردەکەوێت، کە ڕیتمی شیعری دیارو نادیار/ یان تەکنیکاری شیعری وەك: دووبارەکردنەوە، لێکچواندن، ڕووبەڕووبوونەوە لەخۆ گرتووە. دەتوانین ئەفسانە لە چوار بنەڕەتدا پۆلین بکەین، یەکەم: ئەفسانەکانی خەلیقەت(myths of genesis) کە ئەفسانەکانی دروستکردنی گەردوون (کۆزمۆگۆنیا) دەگەیەنیت، هەروەها ئەفسانەکانی دروستکردنی خواوەند

(تیۆگۆنیا)و ئەفسانەکانی دروستکردنی بەشەر (ئەنترۆپۆگۆنیا)، بێگومان نموونەی دەگمەنی ئەو ئەفسانانەش ئەفسانەی دروستکردنی بابلییە (ئینۆما ئولیش) ئەو ئەفسانەیە ئەفسانەی دروستکردنی نموونەییە لەدنیای کۆنو دروسبوونی دنیاو خواوەندو مرۆڤ لەخۆ دەگرێت.

لە ئەفسانەی خەلیقەتدا شێوازی سەرەتایی پۆزەتیڤ دروست دەبێ، کە وەك لانەیەکی گەورەی رەمزەکانی مرۆڤ کار دەکاتو لە دوایدا دەردەکەوێتو بونیادی قوواڵی رۆحی پێکدەهێنێ.

بەڵام جۆری دووەم لە ئەفسانەکان ئەفسانەکانی بونیادنانە ئەو ئەفسانانەیە کە خواوەند تیایدا بە بونیادنانو وردەکاری دنیاو دروستکردنی شارو ئامرازی کارو فەرمانو دەسەڵاتو خاوەندارێتیو .....هتد هەڵدەستێ، بە سەر ئەو ئەفسانانەدا پیاهەڵدانی خواوەندو پیاهەڵدانی شار کە خواوەند بونیادی ناون، هەروەها قەسیدەی بونیادنان کە رەمزەکانی خێری بونیادنانی تیا دەردەکەوێت، بە شێوازە پۆزەتیڤەکانەوە بەندە.

عەقڵی شیعری

بە گشتی ئەفسانەکانی بونیادنان پێکدێ لەو ئەفسانانەی کە لە کۆمیدیای خواوەندی دەچێ بە شادی‌و پیاهەڵدان‌و خۆشییەوە سیخناخە، بەرزترین شێوەش لە شێوەکانی ئەفسانەی ئەڤینی پیرۆزە کە دەکەوێتە نێوان خواوەندەکانەوە بە تایبەتی هەردوو خواوەندی لاو کە دموزی‌و ئینانا (تەممووز و عەشتار) نوێنەرایەتیان دەکات‌و بە باشترین نموونەی میسۆلۆژیای عیراقی کۆن دەدرێتە قەڵەم.

بەڵام جۆری سێیەمی ئەفسانەکان، ئەفسانەکانی رووخاندن‌و تێکشکانە، ئەو ئەفسانانە بە ئەڤینی نابووت یان پیس دەست پێدەکات‌و خواوەندە عاشقەکان‌و ئەوانەی کە لە مەراسیمی خۆشەویستی ئەواندا بەشداربوونە بەرەو دنیای ژێرەوە دەبنەوە، پاشان لە دوای ئەوانیش ئەفسانەکانی رووخانی شارو کۆچکردنی شارو لاواندنەوەیان‌و قەسیدەی گریان کە بە رەمزی شەڕو تیکدان وێرانی خۆی بەیان دەکات دەردەکەوێت. گرنگترین نمونەی ئەو جۆرەش خۆی لە لاواندنەوەی ئورو سۆمەڕو بابل‌و کەوتنی ئانانا بۆ دنیای ژێرەوە‌و هتد دەردەکەوێت.

عەقڵی شیعری

بەڵام جۆری چوارەم لە ئەفسانەکان ئەفسانەکانی کۆتایی و مردنە کە بە (ئیسکاتۆلۆژیا) ناو دەبرێت، ئەوەش ئەفسانەکانی کۆتایی گەردوونن، هەر وەک سەرەتا بۆ چوار رەگەزەکە دەگەڕێتەوە، بەمجۆرە وێرانبوونی گەردوون و مرۆڤ یان بە ئاو (تۆفان) دەبێت، یان ئاگر (سووتان) یان بە با (گەردەلوول) یان خاک (بوومەلەرزەو بووڕکان).

گرنگترین ئەفسانەکانی عیراق ئەفسانەی تۆفانە کە کابوس و وێرانەیی و بەکۆتایی هاتن بە سەر فەزاکەیدا خۆی زاڵ دەکات، ئەوەش بۆ خۆی تەعبیر لە گەڕانەوەی گەردوون دەکات بۆ حاڵەتی تاریکی و تێکشکانی هەموو شێوازەکانی بەرایی دەگەیەنێت، وەک چۆن بەرایی هەموو شێوازە نێگەتیفەکانیش بەرجەستە دەکات.

ئەو ئەفسانەیە پەسیسەکردنێکی قوواڵی سامانی عەقڵی مرۆیی و رووانین و ئارەزووە سەرەتاییەکانی دەکێشێ، ئەوەش تەعبیرە لە شیعری ئایینی کە بە پێی گێڕانەوە دەڕواو لە نێوان خەلیقەت و مردندا بەردەوام رۆڵی جاویدانەی خۆی وەک ئەوەی قەسیدە/چیرۆکی گەڕانەوەی هەتا هەتایی بێ.

عەقڵی شیعری

بەڵام شیعری دنیایی کە لەگەڵ ئەفسانە هاوشان بکەوێتەوە تەنها داستانە، کە پێشتر گێڕانەوەیەکی شیعری بووو بە دەوری کاراکتەری مرۆڤی نەك خواوەند دەخولایەوە. بەڵام ئەو پاڵەوانە یان کاراکتەرە خاوەنی توانایەکی لەرادە بەدەری هەبوو، هەمیشە وەك ڕەمزی نەتەوەیی دەکەوتەوەو بەسەرهاتی نەتەوەیەك لە نەتەوەکانی لەخۆدا هەڵدەگرت، داستان لەگەڵ ئەفسانەدا بە شێوە دنیاییەکەی لە هەموو شتێك لەیەکدەچن، بەڵام ئەفسانە ئایینییە، یەکێکە لە سێ ئەستوونەکانی ئایین.

ئەگەر ئەفسانەکان لە بەرامبەر گەشەی مێژوویی بەرەو نەمان چووبێ، ئەوە داستان هەتاکو ئێستاشی لەگەڵدابێ بە شێوە شەعبییەکەی بەرجەستەیەو ناوەڕۆکی جیاکارانەی هەندێ لە نەتەوەو گەلەکان پێکدێنێ.

لە ئەدەبی دنیایدا هەندێ لە جیاکاری شێوازیو ناوەڕۆکئامێزی تایبەت بە داستان دەرکەوتووە، بۆ نموونە وەك دووبارەکرنەوە، بەرایی بوونی روورداو، هەروەها دەرکەوتنی هێزی نادیار هتد، بەمجۆرە ئەدەبی دنیایی لە چیرۆکی نێوان دووان (درامی) بەرەو چیرۆکی گەل گەشەی کردووە، کە بەدەوری پاڵەوانی (داستان)دا

دەخولێتەوە،ئەگەر بۆ بابەتی سەرەتامان بگەڕێینەوە دەبینین ئەو گەشەکردنە بەمجۆرە دەکەوێتەوە:لە شیعری لیریکییەوە بۆ شیعری درامی بۆ شیعری داستانی ئەوەش لە رووی مێژووییەوە ناوکۆییەکی گونجاوی لەخۆدا گرتووەو تەعبیر لە پاشەکەوتی باڵابوون دەکات.

لەراستیدا هێنانەوەی ئەفسانەو داستان لە ئەدەبی نوێدا شتێکی زیاد لەپێویست باوە، چونکە بێگومان ئەفسانەو داستان سامانێکی رۆحیینو بە شێوازی دەگمەن نووسراونو بە شێوە ئایینیی دنیاییەکەی تەعبیر لە کورتەی ئەزموونی مرۆڤی کۆن دەکات، هەروەها هێنانەوەیان لە شیعری نوێدا جیاواز دەکەوێتەوە جا چ بەشێوەی کۆلاجکردن بێ یان راستەوخۆو ناراستەوخۆ یان ڕەمزییانە بکەوێتەوە.

٥- قۆناغی یەکگرتن: کتێبی پیرۆزو قەسیدە.

کاتێك ئایینە یەکتاییەکان دەرکەوتن ئیتر خواوەندەکان مردن، تەنها هەر یەك خوا مایەوە کە بە خەلقەکەری گەردوونو مرۆڤ دەژمێردرێ، بۆیە ئەوسا قسەکردن لە بارەی ئەفسانەکان قورس دەکەوتەوە، چونکە خوا ئەو بێ

عەقڵی شیعری

خەوشە بوو کە نە سەرەتای هەیەو نە کۆتایی، نە باوکی هەیەو نە کوڕ، بەمجۆرە ئەفسانەکان بەرەو دواوە گەڕانەوەو لە میانی چیرۆکە شەعبییەکاندا وەک لانەی قسە لەسەر کردنی فریشتەو شەیتانو پەیامبەران خۆی دەنواند، بێگومان ئەوەی لە ئەفسانەی خەلقکردنیش مایەوە هەر تەنها ئەو پەیکەرە کۆنە بوو کەچۆنێتی دروستکردنی گەردوونیان بەبیر دەهێنایەوە، بەمجۆرە کۆتایی ئەفسانە بووە وشیارکەرەوەو هەڕەشەکەری کاولکردنو لەناوبردن.

(دەقی پیرۆز) یان (کتێبی پیرۆز) جێگای ئەفسانەکانی گرتەوە، بەمجۆرەش شیعری ئایینی لە کتێبی پیرۆزدا دەرکەوتو لەلایەک کەوتە ژێر گرانایی فیکرو بیرو باوەڕە لاهوتییەکانەوە لەلایەکی دیکە کەوتە ژێر پاڵەپەستۆی وردەکارییەکانی تەقسو فیقهەو شەریعەت..... بەدەستەواژەیەکی دیکە (کتێبی پیرۆز) ئەو دەقە ئایینییە هەمەگیرەیە کە هەر سێ پێکهاتەی ئایینی (بیروباوەڕ، ئەفسانە، تەقس)ی تیا کۆبۆتەوە، وەک چۆن پێکهاتە لاوەکییەکانی وەک شەریعەتو ئەخلاقیشی تیا کۆبۆتەوە، بەمجۆرە ئەو کتێبە پیرۆزە بوو بە دەقێکی کراوەی عەقڵو کردار، واتە شیعر کەوتە نێو عەقڵو کردارەوە..... کتێبی

پیرۆزی یەهودییەکان تەوراتە یان (عەهدی کۆن)ە، هی مەسیحیەکانیش ئینجیلە یان (عەهدی نوێ)یە، هی موسڵمانەکانیش (قورئان)ە.

بەمجۆرە شیعر لە گێڕانەوەی پیرۆزی نێو ئەفسانەکانەوە بەرەو (دەقی پیرۆز)ی نێو کتێب (ئەلبایبل–baible) گوازرایەوە، هەروەها کارفرمایی شیعری ئایینی گۆڕانی زۆری بەسەر داهات، واتە دوای ئەوەی کە زۆر دوای خەیاڵ کەوت ئەوجارە بوو بە شتێکی فیکری.

دەقی پیرۆز یان کتێبی پیرۆز بەو مانا باوەی کە ئاگادارین وەک شیعر نەمایەوە، بەڵکو بووە دەقێکی رۆحی ئایینی یەکگرتوو کە تیایدا شێوەو ریتمو تەکنیکی شیعری بۆ خزمەتکردنی رۆحێکی گەورەتر بەکار دەبرد.

شیعر لە دەقە پیرۆزەکاندا کۆمەڵێك ناوی نوێی بەخۆوە بینی وەک سفر/تەوراتو ئینجیل کە لە کۆمەڵێك راستکراوە پێکهاتووە، یان سوورەت لە قورئان کە لەچەندین ئایەت پێکهاتووە، بەڵام ناونانەکان هەر چۆنێ بن شیعر هەر تەنها وەسیلەیەکە لە وەسیلەکانی بیروباوەڕو تقوسی ئایینیو لە کایە ئایینییەکاندا هیچ وجوێکی سەربەخۆیانەی بۆ نامێنێتەوە.

عەقڵی شیعری

بەڵام شیعری دنیایی لەوەی کە پێی دەگوترێت (قەسیدە) دەردەکەوێت، قەسیدە شیعرێکە راستەوخۆ هەستو خەیاڵی شاعیر دەگەیەنێت، بێ ئەوەی ڕێچکە گفتوگۆئامێزەکانی داستان لەخۆبگرێ، بەڵام لە جەوهەردا لە گۆرانی نزیك دەبێتەوە، هەر چەندە لە گۆرانی ئاڵۆزترە.

شیعری وێژدانی سادە تەعبیر لە گۆرانی دەکات، بەڵام قەسیدە ئەوەیش دەگەیەنێتو تەجاوزی زێترێش لەو دەکات، تەواوی هەستەکانی مرۆڤ بە هەموو ئاراستەو قوڵاییەکانی لەخۆ دەگرێ و خەیاڵو یادەوەریو پەندو فەلسەفەکانی لە ژیان وەردەگرێ.

کەواتە قەسیدە بە شێوەیەکی ڕێژەی جۆرە ئەدەبێکی دنیایی نوێیە لە دوای داستان دەرکەوتووە، سەرەڕای ئەوەی لە گۆرانییە کۆنەکان (کە زۆربەیان ونبوون) ئاوی خواردۆتەوە، بەڵام کاتێك کەناڵێك لە نێوان دەقی پیرۆزو قەسیدەدا دەکرێتەوە، واتە کاتێك قەسیدە دەیەوێت سوود لە شێوازو ناوەڕۆکی دەق (کتێبی پیرۆز) وەرگرێ، ئەوە زێتر وا لە قەسیدە دەکات کە بارگەی نوێ لەخۆدا پاشەکەوت بکات.

عەقڵی شیعری

دواجار لەو ناوکۆییەدا من وای دەبینم کە دەقی شیعری نوێ دەبێ خۆی بەسەر هەموو زنجیرەکانی پێشکەوتنو گەشەکردندا بکاتەوە کە شیعری ئایینیو دنیایی پێیدا گوزەریان کردووە، قەسیدەی نوێ هەموو کاریگەریو شێوازەکانی داستانو دراماو گۆرانی وەردەگرێ، هەروەك چۆن خۆی بە کتێبی پیرۆزو ئەفسانەکانو لاواندنەوەو جادو بارگاوی دەکات، دەرکەوتنی ئەو جۆرە شیعرە لەگەڵ تەواوی مێژووی شیعری توخمگیر دێتەوە.

دووەم: شیعرو سیحر

١–جۆرەکانی سیحر

سیحر هەوڵدەدا دەست لە یاساکانی سروشت وەربدا، چ بۆ راگرتنی یان بۆ گۆڕینی یان بۆ تەحەکومکردن بە سەریاندا، ساحیر هەوڵدەدا ئەو یاساگەلە بەرەو ئەوە ببات کە دەبێ (بە مانایەکی دیکە وەک ئەوەی کە نیازییەتی–و:کوردی) بەمەش رەوتی سروشتی ئەو یاسایانەو دووبارە بەرهەمهێنانەوەیان رادەگرێ، یان ساحیر ئەو کەسەیە کە نکۆڵی لە سروشت دەکاتو کار بۆ ئەوە دەکات کە تواناکانی خۆی بخاتە دووتوێی یاسا سروشتییەکانەوە بۆ ئەوەی بە پێی ئارەزووەکانی خۆی ئاراستەیان بکات ئەوەش وا لە ساحیر دەکات کە وەک کەسێکی جیاکار لە نێو تاکو کۆدا سەیر بکرێ.

سیحر بە پێی پراکتیزەکردنی دابەشی سێ جۆری بنەڕەتی دەبێ ئەویش(سیحری خارقو سیحری سۆزئامێزو

عەقڵی شیعری

سیحری درۆزنانە) سیحری خارق (یان تەجاوزکەر) ئەو سیحرە حەقیقییەیە کە موعجیزەی ماددی دەنێتەوە، ئێمەش دەتوانین ئەو موعجیزانە بە هەستەکانمان دەستی لێبدەینو وەک بەرهەم دانی پێدابنێین بێ ئەوەی هیچ یارییەکی لە پشتەوە بێ یان هەستەکانمانی تیا دووچاری حەپەسان کرابێتەوە، ئەو سیحرە یەک مەرجی لە ساحیر دەوێ ئەویش ئەوەیە کە ساحیر هەڵگری وزەیەکی تەجاوزکارانە بێ یان هەستێکی بەرزی هەبێ کە ئەمرۆ بە (پاراسایکۆلۆجی) ناودەبرێ ئەوەش کەسانێکی دەگمەن دەگرێتەوە کە بتوانن بەو هێزەوە دەست بۆ هێزی سروشت بەرن رایبگرنو حوکی بەسەردا بکەن، یان بە مانایەکی دی ئەو هێزە کار لە تێکشکانی فیزیك دەکات کە لە دەوروبەمانە، هەروەها کار بەوە دەکات کە ساحیر دەیەوێ، بێگومان سیحری حەقیقی لە رابردوودا ئەوانە پێهەڵدەسان کە ئەو هێزەیان تیا بووە، هەروەها لە نێو کۆمەڵگاشدا شوێنێکی بەرزوگرنگییان هەبوو هەندێك لەوانە دەبوونە کەشیشو مەلیكو پێغەمبەر بەڵام ئەوانە لە ناوەوەیاندا هەڵگری ئەو هێزە پاراسایکۆلۆجییەن.

عەقڵی شیعری

زانستی پاراسایکۆلۆجی ئەو هێزەی لە رێگەی تاقیکردنەوەوە لە نێو مرۆڤی سەردەمدا دۆزیوەتەوەو ڕاڤەی کردووە.

بەر لە سەدان هەزار ساڵو بەر لە دەرکەوتنی زانستی پاراسایکۆلۆجی دیاردەی پاراسایکۆلۆجی کە هەڵگری ئەو هیزو وزە سیحرییەیە هەبووە، یان هەرچەندە بۆ ڕابردوو بگەڕێینەوە دەبینین کە مرۆڤ زێتر ئەو هێزەی تیا بووە چونکە مرۆڤی کۆن لە دنیایەکی تاریكودرەندەو لێڵو پڕ گومان ژیاوە ئەوەش وای کردووە کە ئەو هێزە لە ناویدا چالاکتر بێ، بەڵام دوای دەرکەوتنی کۆمەڵگاو تێکەڵاو بوونو دەرکەوتنی ژیاری جێگیربوونی مرۆڤ لە شارەکاندا ئەو هێزە لە مرۆڤدا بەرە بەرە پوکاوەتەوەو جۆرو ژمارەی هەڵگری کەمبۆتەوە، سەرەڕای ئەوەی کە بەپێی بەرەوپێش چوونی زەمەن لینکەرژێنی سنۆبەری لە مرۆڤدا بەرەو پووکانەوە چووە ئەو لیکەرژێنە بە دڵنیاییەوە پەیوەندی بە هێزی نابراوەوە هەیە.

بەڵام جۆری دووەمی سیحر، سیحری سۆزداریيە کە ساحیر لە رێگەی تەقلیدکردنی یاساکانی سروشت هەوڵی دەست بۆ بردنی دەدات، یان بە مانایەکی دیکە ساحیر لە

عەقڵی شیعری

ناوەوە هەڵگری ئەو هێزە تەجاوزکەرە نییە، بەڵکو راهێنانی شێوەئامێزە لە سەر هێزی سروشتو لاسایکردنەوەی ئەو هێزەوە وەستاوە، لەوێوە خۆزگەی ئەوە دەخوازێ کە دەست بە سەر دیاردەکانی ئەو هێزەدا بگرێو حوکمیان لە سەر بکات، ئەو کارە راستە مرۆڤ لە رووی نەفسییەوە بە جۆرێك ئەفسوون دەکات وەك ئەوەی کە بە کارێکی تەجاوزکەرانە هەڵسێ، بەڵام وەك پێویست سەرناکەوێ، ئەو سیحرەش دوو شێوەیە سیحری وێکچوو، کە لە سەر ئەو بنەڕەتە کار دەکات کە چارەسەری وێکچووانە، دەرئەنجامی وێکچووی لێدەکەوێتەوە واتە ساحیر لەو حالەتەدا پێوایە تەقلیدکردنی سروشت دەرئەنجامی نموونەیەکی وەك سروشتی لێدەکەوێتەوە، هەر لەوێشەوە دەشێ کاریگەری بە سەر خودی سروشتەوە بێ، بۆ نموونە کێشانی وێنەی دوژمنو پاشان لێدانو هەنجن هەنجنکردنی تاکو کاریگەریی خراپی بکەوێتە سەر دوژمن، ئەویدیکە سیحری پێگەیشتنە لە سەر ئەوە رادەبێتەوە کە شتەکان هەندنو بەشێکی ئەو هێندە کاریگەری بەسەر گشتدا دەبێ، وەك چۆن گشت کاریگەری بە سەر بەشدا دەبێ،

وەك وەرگرتنی كەلە موویيەكی مرۆڤ سوتاندنی بۆ ئەوەی كاریگەری بە سەر ئەو مرۆڤەوە هەبێ.

بەڵام جۆری سێیەمی سیحر، سیحری درۆزنانەیە یان چاوبەستانە كە ئەسڵەن سیحر نییە بەڵكو جۆرێكە لە هەڵخەڵەتاندنی چاوو هەستەكان هەڵبەتە ئەوە لەگەڵ سروشت تەواو فەشەل دێنێ هەر تەنها كاریگەرییەكی دەروونی بە سەر ئەو مرۆڤانەوە جێدەهێڵێ كە بڕوایان پێ هەیە، بۆیە هەر تەنها تەحەكوم بەو مرۆڤانەوە دەكات نەك بەو دیاریدانەی كە مەبەستییەتی تەحەكومییان پێوە بكات.

٢-جۆرەكانی شیعر

ئەو دابەش بوونەی پێشوو بۆ سیحر دەشێ بۆ دابەشكردنی شیعریش بە تەواوی بە سوود بكەوێتەوە بۆیە شیعریش دەكری بە سێ بەش شاعیری تەجاوزكەر (خارق) ئەو شاعیرەیە كە شیعرەكەی لە بەهرەیەكی بە هێزەوە هەڵدەقوڵێو لە دووتوێی ناخو رەمەكییەكی لێدەرەوە لە دایك دەبێ، شیعرەكەی ئەسیلە بەر لەوەی كۆنو نوێ بێ، شیعرەكەی وەك ئەوە كە هەستی پێدەكرێ لە ناخێكی قوواڵو درەوشاوەو سافەوە هەڵقوڵابێ، ئەو شیعرە

عەقڵی شیعری

پێویستی بە خزینی دەستکردی شیعری نییە هەروەها بە سەر خەیاڵی زیادەڕۆیانەدا کز ناکەوێ، شاعیری خارق ئەو شاعیرەیە کە بە شێوەیەکی جێگیر بەرەو شیعر هەنگاو دەنێ چونکە هەڵگری توانایەکی چارەنووسسازانەیە، بۆیە بە بێ ئەوەی زیادەڕۆی بکات بە بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە بە بێ زۆر لە خۆ کردن لە ناوەوەیدا وزەیەکی شیعری بەرزو پڕی هەیە بۆیە پێویستی بە ماندووبوونی دەسکردانەی زۆرەوە نییە، بەڵکو تەنها ماندووبوونێکی دیاریکراوی پێویستە بۆ ئەوەی ئەو هێزەی خۆی لە چوارچێوەیەکی گونجاوو شێوەیەکی گونجاوو ناوەڕۆکێکی گونجاودا بتەقێنێتەوە، بەڵام دەشێ ئەو شاعیرە هەرچەندە هێزی بەهرەکەی ئاشکرایە بەڵام ئەو هێزە شیعرییەی خۆی لە ئاراستەگەلی نەشیاو بەو بەهرەیە کار پێبکات، ئەو شاعیرە شاعیرێکە کە دەتوانێ بچێتە قوڵایی قوڵاییەکانەوە.

بەڵام شاعیری سۆزئامێز ئەو شاعیرە راستگۆیەیە کەبەر لە هەموو شتێ بە راستییەوە ئەزموونی نووسینی شیعری خۆی دەخاتەروو، ئەدەب بە هێڵانەی خۆی دەزانێ ، بۆیە سەرەڕای ئەوەی کە بەهرەکەی دیاریکراوە بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا شێوەو ڕێگەی دی دادەهێنێ، لەو

عەقڵی شیعری

شاعیرەدا هەست بە هێزی ئەدەبی دەکرێ بەر لەوەی هەست بە هێزو وزەی شیعری بکرێ، ئەو هەمیشە لە دووتوێی دەقە ئەدەبییەکانو ئەزموونی شیعریدا رادەبێتەوەو لە نێوانیاندا پەیوەندییەکی مەعقول دەدۆزێتەوە، هەمیشە لە ئەزموونو راستگۆیی هەستەکانییەوە رادەبێتەوە، بەردەوام راستگۆییەکەی دەخاتە خزمەتی ئەزموونەکەیەوە، بەرەو ناخێکی شاراوەو دنیای ناوەوە هەنگاو دەنێ.

دوا جۆر شاعیری درۆزنە، شاعیری درۆزن ئەو شاعیرەیە کە بە هیچ شێوەیەك پشت بە خۆی نابەستێ بەڵکو پشت بە دەستکردی شیعرییەوە دەبەستێو هەمیشە کار لە سەر قالبە ئامادەکراوەکان دەکات، شیعر بەلای ئەو کۆمەڵێك تەکنیکاری زمانەوانییەو هیچی تر نە پەیوەندی بە راستگۆیی ئەزموونەوەیە (وەك چۆن لای شاعیری سۆزئامێز هەیە) نە پەیوەندی بە قوڵاییەکانی رەمەکییەتەوە دایە (وەك لای شاعیری خارق قسەمان لێکرد) بەڵکو پێیوایە شیعر هەر تەنها کرداری بڕینو پینەکردنو دورینەوەی زمانەوانییەو پێیوایە هەر تەنها شارەزابوون لە ئەدەب بۆ شیعر نووسین بەسە، ئەو شاعیرە دەمانخاتە دووتوێی

یاریو رابوردنو جوانکاری فۆرمئامێز کە بە هیچ شێوەیەک بە ناخمان ناگەیەنێ هەروەها لە بەر ئەوەی بنەمایەکی رۆحی نییە هەرگیز چاوەڕێی ئەو قوڵبوونەوەیە لەو ناکرێ.

چونکە سیحر لە دووتوێی جێبەجێکردنی کردەوە ئیش دەکات، بۆیە لەگەڵ شیعر جیاواز دەکەوێتەوە، چونکە شیعر لە دووتوێی گوتنو زمانو نووسین کار دەکات، سیحر کار دەکات بەڵام شیعر دەڵێ.... بۆیە سیحر، سیحرە ئەو کاتەی کە کار دەکات نەک ئەو کاتەی فەشەل دێنێ، ئەوەش ئەوەمان بۆ روون دەکاتەوە کە سیحری خارق سیحری حەقیقییە بەڵام سیحری سۆزئامێز سەرکەوتنی لە کارکردندا بە جزئی دەمێنێتەوە، هەروەها ساحیری درۆزنیش هەر بەو شێوەیە.

بەڵام شیعرلە دووتوێی گوتنو زماندایە بۆیە یەکەمجار داوای بەهرەی ئەسلی (خارق) دەکات، دووەمجاریش ئەزموونێکی راستگۆییانەی دەوێ کە بە شێوەیەکی ئەدەبی بە نێو (سۆزدا) گوزەری کردبێ، سێیەم دروستکردنو تەکنیکی زمانەوانیو خەیاڵی شێوەئامێزی (درۆزنانە). ئەو سێ جۆرە بە شێوەی پلە پلە دێ چونکە هەموویان کار لە دووتوێی گوتنو زمان دەکەن، دڵنیاین کە

بوونی بەهرە راستگۆیی‌و ئەزموونو شێوازی ئەدەبی رۆشندەکات، هەروەها نەخۆشییەکانی تەکنیکی رادەگرێ پاڵەپەستۆو گرانییەکەی لە سەر پاکێیەتی شیعرو رەمەکییەتی شیعری کەمدەکاتەوە.

٣-ساحیرو شاعیر

لە زۆر شتدا شاعیر بە ساحیر دەچێ وێڕای کۆمەڵێ سەرنج چونکە ساحیر کار دەکات‌و شاعیر دەڵێ (یان دەنووسێ) گوتن‌و کردنیش لای شاعیری حەقیقی لە میانی بەرزبوونەوەی کردەو رۆحدا دەبێتە رەمزێکی درەوشاوە بۆ وێنەی مرۆڤایەتی.

ساحیر هەوڵدەدا رووبەروو بێتەوەو تەجاوزی فیزیای سروشتی بوون بکات، هەروەها شاعیریش، بۆیە لە میانی ئەوەدا لە سەر ئاستی ئەنتۆلۆژی‌و مەعریفی ژیانی مرۆییدا بەرزو بڵند دەوەستێ، تەجاوزکردنی سیحری لە تەجاوزکردنی شیعری دەچێ، بەڵام ئەوەی یەکەم سڵ لە بوون دەکاتەوەو ئەوەی دووەم سڵ لە لۆگۆس دەکاتەوە.

ساحیر لە چەرخی کۆندا لە میانی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و سیاسیداگرنگییەکی بەدەری هەبوو، وەك پێشەوای هۆزو

پزیشكو شاعیرو فەیلەسوفی ئەو هۆزە كاری دەكرد، توانایەكی گەورەی بە سەر ئەو توانا گرنگانەدا هەبوو، شاعیریش پلەیەكی نەوعی لە ژیانی سیاسیو كۆمەڵایەتیدا دەگێڕا بەڵام نەدەگەیشتە پلەی ساحیر.

سەرەڕای ئەوەی كە كۆمەڵگا مرۆییەكان لە رێگەی بەرەوپێشچوونی باری سیاسیو كۆمەڵایەتی گەلێك دەركەوتەی ئاڵۆزی پسپۆری لێكەوتەوە، ئەوەش بووە هۆی ئەوەی شوێنگەی ساحیر بەرەو وێرانبوون بێتەوە، بەڵام شوێنگەی شاعیر بەرەو بەرزی هەنگاوی بنێ.

لە راستیدا ساحیرو شاعیر هەمان توانایان هەڵگرتووە، هەمان كاریگەری نەوعییان لە بەرەو پێشچوونی میللەتاندا هەیە، بەڵام ساحیر بە چاوبەستەو جادووەوە پەیوەستە بە تایبەتی دوای سەردەمی یەكتابوون لە بەرامبەر هێزی بیروبڕوای خوایی ساحیر وا تەماشا دەكرا وەك ئەوەی كە هەڵگری وزەو هێزێكی بتپەرستانە بێ.

بەڵام شاعیر بە هەمان شێوە ئەو كاتە وێنەكەی شێوا كە كەوتە بەر دەرگای گەورەكانو خۆی وەك بێ ئابروو چەقاوەسووو نیشان دا ، هەروەها وێنەی شاعیر زۆر بە

عەقڵی شیعری

تووندی کەوتە لێژی کاتێ شیعری بۆ پیاهەڵدانو رابوردنو شەڕەجنێو نووسی.

بەڵام لە بەرامبەر ئەوەشدا وێنەی ساحیری (توانا بەرز)و شاعیرێ (کە نوێنەرایەتی ئازادی دەکات) جارێکی دی بەرز نرخێندرا دووبارە وێنە نەوعییەکەی مرۆڤی لەو پەڕی بەرزیو درەوشانەوەدا خستە روو.

تێبینی:

ئەو نووسینە لە ژێر نانیشانی (سیحریو ئیرۆسی)دا وەك پێشەکی بەرگی دووەمی بەرهەمە شیعرییەکانی شاعیرە کە لە حەفت کۆمەڵە پێکهاتووە، من وەك نووسینێکی سەربەخۆ وەرمگرتووە ناونیشانی دووەمم لە بری یەکەم هەڵبژاردووە، هەروەها لەو شوێنانەی کە ئاماژە بە شیعرەکانی خۆی دەدا بە پێویستم نەزانیو ئەو چەند دێرانەم فەرامۆشم کردن، هەڵبەتە ئەو فەرامۆشکردنە هیچی لەو نووسینەی بەردەستان کەم نەکردۆتەوە.

سەرچاوە:

بڕوانە: العقل الشعری– الکتاب الثاني

بغداد–٢٠٠٤

خزعل الماجدی–ص٣٩–٦٣

45 $ # "

= $G 45 $G= $ * F =
G 45 $G)* 1G Q> * F F
#}L $ % ! * ! @B
$ i N 8 45 $; 8 @ F
K= G(*G+; 5J G * q F
@ 45 $ 0 % ()@ $
# 45 $ * F KB J U % R !
8 $! * ! G N 0)* 1
? U * K@ 45J$q F 45 $ $
45 $ > % G @ > OF ;F
(* $J @ $ (* N 8
? K* - ` * $ Q @ $
;F* Q a ! $ #@
@ ; $ * N 8 UG% * * F
# C @ 0 % * a $ V * $ 45
@ a ! ' * ?)* 1

***بیرۆکەی گفتوگۆی گروپئامێزت لە رۆژنامەی (ئەلئەدیب) خستە روو، پاشان لە لێکچەرێك لە یەکێتی نووسەران ئێمەت بەو قسەیە ترساند کە گوتت نەوە نوێیەکانی عیراق لە (١٩٤٧–٢٠٠٣)ەوە داخراون، ئیتر لە دوای (٢٠٠٣) دوای تەجاوزکردنی ئەو ماوە ناچارییە رۆڵی نەوە نوێیەکانی دیکە دەردەکەوێت، ئایا ئەوە مەبەستی تۆ بوو؟**

–بە تەواوی.. دوای (٢٠٠٣) ئەو ماوە ناچارییە کە ماوەی سەرهەڵدانەوە یان گەڕانەوە بۆ شیعری شەعبی بە شێوە جۆراوجۆرەکانی لە سەر دەستی لاوانی لێکەوتەوە، ئیتر ئەو لاوانە هیچ دەرفەتێکیان بۆ گەیشتن بە شیعری عیراقی بە دەستەوە نەماوە. لە بیر مەکە هەر لە ناوەڕاستی حەفتاکان کۆمەڵێك لاو دەرکەوتن کە شیعری ستوونیو شیعری شەعبیان دەنووسیو لە بۆنە سیاسیو ئاینییەکان دەیانخوێندەوە ئەوەی ئەمڕۆش روو دەدات درێژبوونەوەی هەمان ئەو دەرئەنجامەیە، ئەوەش چ زوو چ درەنگ هەر تەواو دەبێتو رووە درەوشاوەکەی شیعری عیراقی نوێ دەردەکەوێتەوە، هەر بەو بۆنەیەوە ئەوە دەلالەت لەوە ناکات کە شاعیری تازەگەرمان لە عیراق

نەبێت، بەڵام گەیشتنو دەرکەوتنیان وەك رابردوو نییەو لاوازترە، لێرە رۆژنامەی (ئەلئەدیب) هەیە کە رەنگە بە تەنها مینەرێك بێت بۆ ئەو شێوازە، بەڵام ئەوەش بە تەنها بەس نییە، من لەو بڕوایەدام سەرەڕای بارودۆخی ئاسایی‌و سیاسی وڵات شیعری نوێ‌و دەنگی نوێی شیعری دوای دوو ساڵی دیکە دەرکەوێتەوە، هەروەها شاعیرە نوێیە گەورەکان رۆڵیان بۆ دەگەڕێتەوە.

سەرچاوە:

رۆژنامەی ئەلئەدیب ساڵی سێیەم ژمارە (١٣٦) نۆڤەمبەری (٢٠٠٦) ل (١٨–١٩). ئەو گفتوگۆیە لە لایەن شاعیری عیراقی (منصور عبدالناصر) ساز کراوە.

بەرهەمە چاپکراوەکانی نووسەر

١- سێبەری ئاو- کۆمەڵە شیعر-١٩٩٥.

٢- بازەمەنێك لە تەماشاکردنی ئاو بەرۆژووبین- قەسیدە-١٩٩٦.

٣- ئاگایی زمان، زمانی ئاگایی-لێکۆڵینەوە- ١٩٩٩.

٤- تەنیا مەرگ - سێ دەقی شانۆیی وەرگێردراو لە عەرەبییەوە-١٩٩٩.

٥- تەنیا ئاو، تەنیا باران-کۆمەڵە شیعر-٢٠٠١.

٦.-پەیبردن بە ژیان، پەیبردن بەشیعر بوون- لێکۆڵینەوە-٢٠٠١.

٧-- شیعریەتی دەق-ئەدۆنیس-وەرگێرانی لە عەرەبییەوە-٢٠٠٢

٨- مرۆڤ لە روانگەی فرۆید-وەرگێرانی لەعەرەبییەوە-٢٠٠٢.

٠- خەیاڵی زمان -لێکۆڵینەوە-٢٠٠٤.

١٠- شوێنکاتی یەکەم لەدووەمو ئێستای سەرگوڕە-٢٠٠٤.

١١- ئەدۆنیس- دوو گفتوگۆی فیکریو ئەدەبییە- وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە-٢٠٠٥.

١٢- خوێندنەوەی پەراوێز، پەراوێزی خوێندنەوە-نومایشکردنی فیکری سەردەم لە چەند پەراوێزێ-لێکۆڵینەوە-٢٠٠٥.

13- دریدا- رەخنە لە سێنترالیزمی خۆرئاوایی- وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە-٢٠٠٥.

١٤- نووسین خۆکوژییەکی تەواو نەکراو - کۆمەڵێك وتارو گفتوگۆی ئەدەبی و فیکرییە- وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە-٢٠٠٦.

ئەو بەرهەمانەی کە ئامادەن بۆ چاپ:

١-ئەی رەقیب لە نێوان جەستەی زمان جەستەی نەتەوەدا، لێکۆڵینەوە.

٢-ژیان ئاوو ئاو دەڕوا، کۆمەڵە شیعر